

Perceptie van risico's en gezondheid

Joost van der Gulden

Wat gaan we bespreken?

- Risicoperceptie
- Gezondheidsperceptie
- Enkele aanbevelingen

- Reageer en stel gerust vragen!

Risicoperceptie

- Kennisniveau
- Attitudes en opvattingen
 - vertrouwen (in techniek, overheid, media)
 - ‘wat natuurlijk is, is gezond en goed’
- Controlemogelijkheid
- Verondersteld effect (ernst, omvang)
- Keuzevrijheid, afweging voor- en nadelen

Straling

- Kennis schiet tekort
 - dosis-responsierelatie is onbekend
- ‘Je hebt er geen grip op’
- Gevaar is groot (atoombom)
- ‘Ik heb er niet voor gekozen’
- *Risico is groot en niet acceptabel*

Roken, alcoholgebruik

- Roker/drinker meent te weten wat hij doet
- ‘Ik kan er weer mee stoppen’
- ‘Ik voel zelf wel of ik er last van krijg’
- ‘Het is gezellig, het ontspant me’
- *Risico valt mee en is acceptabel*

Semipalatinsk

- Tussen 1949 en 1989 nucleaire tests
 - 26 bovengronds
 - 92 in de atmosfeer
 - 370 ondergronds
- Meer kanker onder 200.000 omwonenden
- Pas vanaf 1991 openheid over risico's

Onderzoek

- Onderzoek naar risicoperceptie onder:
 - omwonenden (leken)
 - artsen
 - technici en onderzoekers
- Vragen over:
 - Risicobeleving
 - Relatie met gezondheid

Resultaten

- Leken zien meer gevaar dan experts
- Leken schrijven meer ziekte toe aan straling
- Artsen zitten in tussen leken en technici
- Conclusie:
 - leken mogelijk te somber
 - technici hebben misschien een blinde vlek

Gezondheidsperceptie

- Na incident ervaren betrokkenen meer gezondheidsklachten
- Dit wordt deels verklaard door:
 - stress → spanningsklachten
 - grotere aandacht voor eigen gezondheid
 - labeling ('dit is het gevolg van het incident')
- Individu wordt hierbij beïnvloed door anderen (lotgenoten, media)

Beleving en gedrag

Stress

- Onzekerheid draagt fors bij aan stress
 - wat is er gebeurd?
 - wat zijn de gevolgen?
 - hoe lang gaat het duren
 - hoe kan ik me beschermen?
- Risicocommunicatie draagt hiertoe bij:
 - strijdige informatie, vaak gericht op ontduiken verantwoordelijkheid
 - ontbreken van bruikbaar en eenduidig advies

Tsjernobyl

- Kernreactor explodeert, forse uitstoot
- Evacuatie komt slecht opgang
- Gezinnen worden gesplitst
- Informatie is strijdig, misleidend
- Onzekerheid is groot (risico, toekomst, waar is mijn familie?)

Lange nasleep

- Mensen mogen lange tijd niet terug
- Vinden elders geen werk
- Slachtofferschap stigmatiseert
- Onzekerheid over gezondheidseffecten
- Artsen schrijven effecten toe aan stress, psychische problematiek, roken, drinken
- Slachtoffers voelen zich miskend

Wat ging mis?

- Bagatelliseren werkt averechts
- Valse geruststelling wekt geen vertrouwen
- Slachtoffers voelden zich niet serieus genomen
- Sociale steun viel gedeeltelijk weg
- Onzekerheid, angst en woede vergroten de stress en dus de klachten

Hoe kan het beter?

- Probeer onzekerheid te beperken
- Biedt controlemogelijkheid
- Beperk de stress
- Luister naar de emoties
- Neem angst en onrust serieus

Onzekerheid

- Vertel wat er is gebeurd
- Vertel wat u gaat doen
- Vertel wanneer informatie beschikbaar is
- Organiseer medisch advies 'op maat'
- Zorg zonodig voor langdurige nazorg

Controle en sociale steun

- Vertel wat mensen zelf kunnen doen
- Wat is veilig? Wat niet?
- Is persoonlijke bescherming mogelijk?
- Stimuleer onderlinge opvang

Angst en onrust

- Reageer respectvol
- Neem angst en stress serieus
- Vermijd heftige discussies (rationele aspecten versus emoties)
- Vermijd defensief handelen